

Hoge commissaris te Djakarta (Hirschfeld) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen), 21 juli 1950

Mede voor Drees en Blom.

Op 20 dezer des avonds had ik gelegenheid Hatta de boodschap van Drees over te brengen. Ik heb zulks mondeling gedaan met dien verstande dat ik de volledige tekst van de boodschap bij hem heb achtergelaten. De reactie van Hatta was de volgende:

Wij blijven onze pogingen voortzetten om het Amboneze geschil op vredelievende wijze op te lossen. Een rechtstreekse aanval op Ambon is op het ogenblik niet in overweging. Wel zijn acties gaande om de eilanden om Ambon te bezetten. Wij moeten dit enerzijds doen omdat op deze eilanden een groot deel van de bevolking sympathiek tegenover de RIS staat. De Ambonezen hebben onmiddellijk na de opstand hunnerzijds infiltraties op verschillende eilanden gepleegd. 3 Radja's van Buru hebben verklaringen van loyaliteit tegenover de RIS afgelegd. De landingen op Buru hebben volgens Hatta - en dit werd mij uit andere bronnen bevestigd - geen enkel incident opgeleverd. Daarna zijn er volgens Hatta wel enige kleinere gevechten geweest. Hatta's standpunt is dat van de RIS niet verwacht kan worden dat zij geheel lijdelijk blijft. De actie beperkt zich volgens Hatta dus tot de omliggende eilanden. Men hoopt de vredesmissie door te laten gaan. Ik heb Hatta gesuggereerd om zo nodig Kermode te laten komen over een vliegtuig en ik kan daaraan toevoegen dat Pelaupessy des morgens 20 Juli zich met Hens van de KPM in verbinding gesteld heeft om de vredesmissie per KPM te vervoeren. Hens was bereid hieraan onder zekere voorwaarden kosteloze medewerking te verlenen. Voor ik Hatta ging bezoeken kwam Hens mij dit mededelen en Hatta bevestigde mij zulks. Hatta vond dus dat er generlei ongerustheid bij de Nederlandse Regering behoefde te zijn dat men van Indonesische zijde geen vredelievende oplossing zou nastreven. Nu ik echter toch de boodschap van de Nederlandse Minister-President had overhandigd, voelde Hatta zich verplicht erop te wijzen dat Nederland niet mocht vergeten dat ruim 1000 KNIL-soldaten op Ambon aan het muiten waren geslagen en dat een Nederlands legervliegtuig Soumokil naar Ambon had gebracht. Gezien de vriendschappelijke relaties die ook in de boodschap tot uitdrukking waren gebracht, zou Hatta het optreden van de Nederlandse Regering in het geval Nikijuluw alleen maar als al te gereserveerd willen kwalificeren. Hij verwachtte in deze van de Nederlandse Regering een krachtiger optreden. Ik heb Hatta de houding van Nederland tegenover Nikijuluw uiteengezet en hij bleek daarvan door Rum volledig op de hoogte te zijn gebracht. Ook heb ik hem verklaard dat de Nederlandse Regering de muiterij van het KNIL op Ambon nimmer heeft toegejuicht en alle pogingen heeft gedaan deze weer onder discipline te brengen. Ook het vervoer van Soumokil was niet goedgekeurd en Schotborgh was van zijn post ontheven. Voorts vroeg Hatta naar aanleiding van de slotzin van de boodschap, wat de Nederlandse Regering dan bereid was te doen. Zo zou een krachtiger actie tegen Nikijuluw de Ambonezen kunnen overtuigen dat ook zij belang hebben bij een vredelievende oplossing. De Regering van de Zuid-Molukken had op dit gebied nog geen suggesties gedaan. Nikijuluw stuurt telegrammen over de Nederlandse posterijen naar Australië, die dan via Java geseind worden, hetgeen door interceptie is gebleken. Ik heb Hatta gevraagd of hij andere suggesties had over eventuele medewerking die Nederland zou kunnen verlenen. Hij wees er toen op dat het toch nog wel eens juist zou kunnen zijn indien daartoe aanleiding bestond, dat van Nederlandse zijde druk op de muiters zou worden uitgeoefend en medegewerkt wordt een oplossing voor Soumokil te zoeken. Ik heb hem gezegd dit te zullen overbrengen.

Tenslotte zeide Hatta dat hij aannam dat het niet in de bedoeling lag dat deze boodschap gepubliceerd zou worden. Ik deelde hem mede generlei bericht daaromtrent te hebben zodat ik geen publicatie verwachtte. Hij verzocht mij U te verzoeken deze boodschap niet te publiceren omdat zulks geen goed zou doen.

Naar aanleiding van Stikker 71 en 68 gezonden aan Canberra en Brussel zou ik persoonlijk nog het volgende willen opmerken. Dergelijke stappen leveren naar mijn mening weinig resultaat op. Uit mijn contacten is bekend dat Cochran, Subarrayan, Kermode en sommige leden van de UNCI en wellicht kan ik zeggen, alle leden van de UNCI, voorstander zijn van een vredelievende oplossing. Zij brengen dit allen op passende en voorzichtige wijze tot uitdrukking, daarbij valt mij echter in persoonlijke gesprekken meer dan eens op, dat men de druk die de Nederlandse Regering via sommige buitenlandse Regeringen wenst uit te oefenen niet bijzonder kan waarderen en dat men zich daarover verbaast, omdat men mijn activiteiten in Djakarta voldoende kent en men overtuigd is dat mijn relaties met de Indonesische Regering zodanig zijn dat ik alle vraagstukken op doeltreffende wijze naar voren kan brengen. Nu wordt door U weer voorgesteld, dat UNCI initiatief zal moeten ontwikkelen, teneinde een wapenstilstand tussen RIS en Zuid-Molukken te bevorderen. Waarom vraagt men mijn advies niet over dergelijke zaken? Over wapenstilstand is nog nimmer van gedachten gewisseld. Een dergelijk probleem roept weer alle mogelijke principiële complicaties in het leven. Bovendien verwacht ik a priori niet dat UNCI met voorstel tot wapenstilstand zal komen. Wij maken onze positie internationaal niet beter wanneer wij steeds trachten andere landen te bewegen om onze wensen te ondersteunen.